

Електронний журнал «Державне управління: удосконалення та розвиток» включено до переліку наукових фахових видань України з державного управління (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 1643 від 28.12.2019).

Спеціальність – 281.

Державне управління: удосконалення та розвиток. 2022. № 12.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2156.2022.12.9>

УДК 331.5

А. М. Волківська,

*к. е. н., доцент, доцент кафедри управління та адміністрування,
заступник директора з науково-методичної роботи,*

Житомирський інститут ПрАТ «ВНЗ «МАУП»

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1254-6057>

Г. В. Осовська,

*к. е. н., професор, доцент кафедри управління та адміністрування,
завідувач кафедри управління та адміністрування,*

Житомирський інститут ПрАТ «ВНЗ «МАУП»

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8919-227X>

Л. І. Чорна,

д. е. н., професор, професор кафедри управління та адміністрування,

Житомирський інститут ПрАТ «ВНЗ «МАУП»

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8724-9145>

О. А. Осовський,

к. е. н., доцент, доцент кафедри управління і адміністрування,

Житомирський інститут ПрАТ «ВНЗ «МАУП»

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0458-7454>

С. М. Марцінюк,

магістрант кафедри управління і адміністрування,

Житомирський інститут ПрАТ «ВНЗ «МАУП»

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1935-1623>

**СТРАТЕГІЯ УПРАВЛІННЯ БЕЗРОБІТТЯМ У ЖИТОМИРСЬКІЙ
ОБЛАСТІ**

*A. Volkivska,
PhD in Economics, Associate Professor,
Associate Professor of the Management and Administration,
Deputy Director for Scientific and Methodological Work,
Zhytomyr Institute PJSC «UZ «MAPM»*

*G. Osovka,
PhD in Economics, Professor,
Professor of the Management and Administration,
Head of the Department of Management and Administration,
Zhytomyr Institute of PJSC «UZ «MAUP»*

*L. Chorna,
Doctor of Economics Sciences, Professor,
Professor of the Management and Administration,
Zhytomyr Institute PJSC «UZ «MAPM»*

*O. Osovsky,
PhD in Economics, Associate Professor,
Associate Professor of the Management and Administration,
Zhytomyr Institute PJSC «UZ «MAPM»*

*S. Marcyniuk,
master of the Management and Administration,
Zhytomyr Institute of PJSC «UZ «MAUP»*

UNEMPLOYMENT MANAGEMENT STRATEGY IN ZHYTOMYR REGION

Ситуація, що склалась в Україні та її регіонах, потребує глибокого аналізу та визначення оптимальних кроків задля подальшого розвитку ринку праці, зменшення безробіття та інфляційних процесів, зниження рівня соціального незадоволення суспільства, зростання конкурентоспроможності регіональних та національної економік. Тому, до найбільш актуальних проблем можна віднести забезпечення здійснення ефективної політики у напрямку подолання безробіття за умов подальшого проведення реформування ринку праці на основі забезпечення належної ефективності його функціонування.

Метою дослідження є обґрунтування пріоритетних напрямів управління

безробіттям в Житомирській області з урахуванням сучасних та перспективних її можливостей. Відповідно до зазначеної мети було здійснено таке:

1) узагальнено світовий досвід щодо шляхів зниження рівня безробіття (досвід країн світу, яким вдалося ефективно управляти безробіттям, дозволить сформувати систему заходів, які, за умов комплексної реалізації, сприятимуть подоланню безробіття. Отже, найважливіші зрушення, які сприятимуть зниженню безробіття, мають бути здійснені не тільки у економічній сфері, а й у законодавчій політиці держави);

2) розглянуто соціально-економічну характеристику області (райони області мають індивідуальні особливості економічного і соціального розвитку, який, у першу чергу, обумовлений, рівнем якості забезпечення людським капіталом, а зниження якісних показників населення області обумовлені впливом міграційних процесів, які, у свою чергу, спричинені низьким рівнем доходів, прагнення щодо підвищення соціального статусу, відсутністю вакансій та вільних робочих місць з належними умовами праці та її оплатою в місцях проживання);

3) оцінено тактику управління безробіттям в області (структурні зрушення в економіці області зумовили розбалансованість ринку праці, що пояснюються слабкою загальною державною політикою з управління процесами вивільнення та перерозподілу робочої сили, а також відсутністю достатнього рівня місцевого фінансування для нівелювання негативних наслідків регіональних економічних структурних зрушень);

4) обґрунтовано пріоритетні напрями управління безробіттям в області (переконані, що запропоновані заходи, які будуть урахувувати методи боротьби та досвід провідних держав світу, будуть сприяти зменшенню впливу наслідків як військової так і економічної кризи на рівень безробіття, а також дозволять сформувати нові умови для розвитку робочої сили Житомирщини).

Отже, щоб мати змогу впливати на безробіття необхідно здійснювати

наукові пошуки щодо створення ефективних механізмів управління та прогнозування рівня безробіття. Крім того, є необхідність дослідження проблем, які пов'язані з правовим регулювання забезпеченості трудової зайнятості.

The situation that has developed in Ukraine and its regions requires a deep analysis and determination of optimal steps for further development of the labor market, reduction of unemployment and inflationary processes, reduction of the level of social dissatisfaction of society, increase of competitiveness of regional and national economies. Therefore, the most urgent problems include ensuring the implementation of an effective policy in the direction of overcoming unemployment under the conditions of further reforming the labor market on the basis of ensuring the proper efficiency of its functioning.

The purpose of the study is to substantiate the priority areas of unemployment management in the Zhytomyr region, taking into account its current and prospective opportunities. In accordance with the specified goal, the following was carried out:

1) the world experience on ways to reduce the level of unemployment is summarized (the experience of the countries of the world that managed to effectively manage unemployment will make it possible to form a system of measures that, under the conditions of comprehensive implementation, will contribute to overcoming unemployment. Therefore, the most important shifts that will contribute to reducing unemployment should be implemented not only in the economic sphere, but also in the legislative policy of the state);

2) the socio-economic characteristics of the region are considered (regions of the region have individual characteristics of economic and social development, which is primarily determined by the level of quality of human capital provision, and the decrease in quality indicators of the population of the region is due to the influence of migration processes, which, in turn, caused by the low level of income, the desire to improve social status, the lack of vacancies and vacant jobs with proper working conditions and its payment in places of residence);

3) *unemployment management tactics in the region were evaluated (structural shifts in the region's economy led to the imbalance of the labor market, which is explained by the weak general state policy on managing the processes of release and redistribution of the workforce, as well as the lack of a sufficient level of local funding to offset the negative consequences of regional economic structural shifts);*

4) *the priority areas of unemployment management in the region are substantiated (we are convinced that the proposed measures, which will take into account the methods of struggle and the experience of the leading countries of the world, will contribute to reducing the impact of the consequences of both the military and economic crisis on the level of unemployment, and will also allow creating new conditions for development workforce of Zhytomyr region).*

Therefore, in order to be able to influence unemployment, it is necessary to carry out scientific research on the creation of effective management mechanisms and forecasting the level of unemployment. In addition, there is a need to study problems related to the legal regulation of employment security.

Ключові слова: *безробіття, стратегія управління безробіттям, соціально-економічний розвиток.*

Key words: *unemployment, unemployment management strategy, socio-economic development.*

Постановка проблем у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Проблеми, які пов'язані з безробіттям, досліджуються вже досить тривалий час. Причиною цього є те, що вимушена перерва в роботі, яка є тривалою, породжує втрату професійної кваліфікації, знецінює людський капітал, послаблює мотивації до праці, знижує продуктивність праці незайнятих осіб, деформує трудову етику та частково відсторонює працівника від ринку праці. Усе це має негативний вплив на якість робочої сили, яка, у свою чергу, посилює професійно-кваліфікаційний дисбаланс на ринку праці на фоні стримування подальшої макроекономічної

стабілізації й економічного зростання та утримання подальшого зростання рівня тривалого безробіття. Залишається фактом і те, що безробіття та проблеми поширення бідності, тісно пов'язані між собою. Крім того, з поширенням безробіття відбувається наростання деструктивних настроїв, зростають соціальна нестабільність та криміналізація суспільства, а усе це разом може становити загрозу національній безпеці країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Актуальність здійснення досліджень щодо проблем безробіття засвідчують багато різних публікації та наукових пошуків як провідних зарубіжних, так і вітчизняних науковців. Так, наприклад, А. Пігу, А. Сміт, Д. Кейнс, К. Маркс, М. Фрідмен, Т. Мальтус та інші – досліджували окремі аспекти безробіття, причини його виникнення та наслідки впливу на економічну ситуацію, шляхи урегулювання безробіття; В. Петюх, О. Волкова, В. Герасимчук, Е. Лібанова та інші – досліджували загальні тенденції становлення ринку праці в Україні; А. Позняк, Г. Лех, Д. Горбач, Н. Науменко та інші – досліджували питання скорочення зайнятості населення в нашій державі; А. Гальчинський, В. Геєць, Д. Богиня, О. Власик, О. Грішнова, Г. Євтушенко, Я. Жаліло, Є. Лібанова, А. Мокія, Л. Семів, Л. Шевчук, В. Полонський та інші – займалися проблематикою людського капіталу та оцінюванням його втрат. Разом з тим, більшість досліджень, які присвячені проблемам безробіттям, не повною мірою враховували регіональну ринкову специфіку змін, а прийняті рішення не завжди забезпечували високу ефективність та базувалися на індивідуальних особливостях цього ринку праці; мало приділялося уваги обґрунтуванню прогностичних даних та ефективності заходів щодо управління регіональним безробіттям.

Формування цілей статті (постановка завдання). Метою дослідження є обґрунтування пріоритетних напрямів управління безробіттям в Житомирській області з урахуванням сучасних та перспективних її можливостей. Відповідно до зазначеної мети були поставлені такі завдання:

- узагальнити світовий досвід щодо шляхів зниження рівня безробіття;
- розглянути соціально-економічну характеристику області;

- оцінити тактику управління безробіттям в Житомирській області;
- обґрунтувати пріоритетні напрями управління безробіттям в Житомирській області.

Виклад основного матеріалу дослідження. На даному етапі соціально-економічного розвитку України та її регіонів очевидною стає проблема поглиблення незбалансованості між попитом і пропозицією робочої сили у результаті чого частина населення втрачає роботу, або не має можливості знайти нову, або взагалі відстороняється від трудової діяльності. Такі негативні зміни на ринку праці призводять до того, що з поширенням безробіття відбувається наростання деструктивних настроїв, зростають соціальна нестабільність та криміналізація суспільства, а усе це разом може становити загрозу національній безпеці країни.

Отже, безробіття має усі ознаки складного економічного, соціального та психологічного явища. Ця теза підтверджується й іншими дослідниками, а саме: О. Майсюра дійшов висновку, що «безробіття вважається важливою проблемою для населення та економіки країни загалом, оскільки несе за собою тяжкі наслідки, які відносяться до всіх сфер життя» [6]. «Проблеми безробіття і ефективна діяльність економіки є взаємопов'язаними і якщо не вирішити першу проблему, другу проблему вирішити буде ще складніше» – таку думку висловили група молодих науковців В. Кифяк, О. Дмитрієва, К. Сироїчко [2, с. 23-24]. С. Попов зазначив, що «загальноекономічний характер безробіття обумовлений ще і тим, що власне ринок праці, пропорції між попитом та пропозицією праці формують зайнятість, а не безробіття. Безробіття, з одного боку, є ніби “виворотом” зайнятості, з іншого боку, зазнає впливу від факторів, відмінних від тих, що формують зайнятість» [8, с. 353]. А от І. Жиглей погодилася з тим, що «більшість економістів і соціологів розглядають безробіття як соціальне зло. Саме з безробіттям пов'язані такі деструктивні явища, як спад виробництва, бідність, соціальна напруга, криміналізація [5, с. 7].

Дійсно, безробіття має вплив і на економічну ситуацію в країні та її

соціальну сферу, а також на психологічний стан населення. Це є тим показником, який здатен характеризувати соціально-економічний розвиток будь-якої держави, поряд балансом бюджету країни, рівнем інфляції, демографічною ситуацією, темпами зростання індексу споживчих цін тощо. Тому, постає необхідність більш ґрунтовно дослідити методи боротьби з безробіттям, які напряду залежать від концепції пояснення причин виникнення безробіття, а оскільки цих концепцій є багато, то і методи боротьби з безробіттям теж можуть бути різноманітними.

При дослідженні основних концепцій пояснення причин виникнення безробіття вдалося встановити такі методи боротьби:

1) мальтузіанська концепція – обмеження народжуваності;

2) концепція прихильників класичної теорії ринку праці – заходи щодо зниження заробітної плати;

3) кейнсіанська концепція: у короткочасному періоді – за рахунок бюджету держави суспільні роботи; в довгостроковому періоді – державні замовлення приватному сектору, заходи зі стимулювання інвестиційного попиту, зниження облікової ставки процента;

4) монетарна концепція – зменшення бюджетного дефіциту держави, призупинення планування соціальних програм, приборкання інфляційних процесів, створення здорового ринкового середовища через розорення неефективних підприємств та підтримка сильних й адаптованих товаровиробників, підвищення облікової ставки процента. На думку авторів цієї концепції ринок, за умов ефективної дії, спричинить зростання виробництва, а це, у свою чергу, призведе до зростання попиту на робочу силу. А от український вчений-економіст В. Васильченко стверджує, що «платою суспільства за монетарний шлях розвитку ринку є жебрацтво, злодійство і соціальна напруга в суспільстві» [1, с. 106-108].

Отже, аналіз поглядів на причини виникнення безробіття та його наслідків дозволив стверджувати, що з одного боку, безробіття це – суспільна соціально-економічна ситуація, коли частина активних працездатних громадян не має

роботи (або не може її знайти), яку вони спроможні виконувати, у результаті переважання пропозиції праці над попитом на неї, а з іншого – його можна розглядати як стимулятор трудової активності та дисциплінованості працюючого населення. Зростання рівня безробіття є головним каталізатором процесу дестабілізації будь-якої країни, якого можна уникнути шляхом запровадження спеціальних дій для скорочення армії безробітних.

«В Україні спостерігається тенденція запозичення окремих елементів світового досвіду регулювання ринку праці без врахування особливостей соціально-економічного середовища суспільства. На думку експертів, найбільш прийнятною для нашої держави є шведська модель регулювання ринку праці, де роль держави в керуванні процесами, як і всією соціальною сферою порівняно велика і проблемам зайнятості приділяється велика увага [7, с. 1]. Дійсно, у цій країні використовують різні запобіжні та протидіючі засоби щодо зростання безробіття через таке: гнучку систему освіти, яка здатна орієнтуватись на попит, що зазнає змін; стимулювання мобільності робочої сили у територіальній площині; бюджетно-податкове регулювання, яке спрямоване на створення нових робочих місць; максимальна поінформованість населення про стан ринку праці; створення широкої мережі закладів для перекваліфікація працівників відповідно до потреб ринку.

Уряди економічно та соціально розвинутих країн (це більшість країн ЄС, Америка, Канада, Японія та інші) намагаються через зменшення масштабів фрикційного і структурного безробіття знизити природну норму безробіття. Для цього державні служби, які опікуються питаннями зайнятості, поширюють інформацію про наявність вільних робочих місць з метою полегшення пошуку роботи тим, хто її потребує, а державні програми з професійної перепідготовки дозволять перейти працівникам із депресивних галузей економіки в прогресивні. Для нівелювання економічних наслідків безробіття використовують страхування на випадок безробіття, що дає можливість працівникам, які втратили роботу, отримувати частину свого попереднього заробітку впродовж певного періоду. Але варто зазначити, що конкретні умови

виплат допомоги з безробіття, їх рівень та період виплат у різних країнах не є однаковими та навіть мають суттєві відмінності.

Разом з тим, більшість економістів все ж переконана, що страхування з безробіття здатне підвищити його природну норму, оскільки безробітні, які отримують допомогу, втрачають бажання щодо активного пошуку роботи та відмовляються від малопривабливих, на їх думку, пропозицій. Вони вважають, що через зміну поведінки безробітних коефіцієнт працевлаштування знижується. Дійсно, страхування з безробіття можливо і здатне підвищувати його природну норму, але це не може бути основою для висновку щодо небажаності такої політики, оскільки позитивним наслідком соціальних програм є, у першу чергу, те, що вони здатні забезпечити упевненість у найманих працівників щодо отримання певного доходу в майбутньому. Питання оцінки вартості та вигод різних систем страхування на випадок безробіття і до тепер є науково затребуваними та дискусійними у макроекономічній теорії.

Отже, більшість урядів країн світу дійсно занепокоєні соціально-економічною складовою проблеми безробіття, оскільки його зростання супроводжується комплексом економічних, соціальних та суспільних проблем. Все це змусило їх вживати різноманітних заходів щодо зниження рівня безробіття. До найвагоміших зрушень щодо зниження рівня безробіття у різних країнах світу призвело те, що:

1) безробіття як соціально-економічне явище вони пов'язували з різними напрямками соціально-економічного розвитку, які передбачали не тільки загальнодержавне урегулювання цієї проблеми, а й врахування індивідуальних особливостей конкретних територій (регіонів, земель тощо) країни;

2) здійснення виважених та обґрунтованих змін у законодавчій політиці щодо безробіття шляхом ухвалення нових законодавчих актів та приведення діючих законодавчих і нормативно-правових актів у відповідність до конвенцій і рекомендацій Міжнародної організації праці дозволяє урегулювати організаційні дії;

3) запровадження страхування з безробіття призводило до підвищення природної норми безробіття, а це, у свою чергу, зменшило втрати, оскільки безробітні активізувати свої дії щодо пошуку нової роботи, а також почали менше відмовлятися від наданих пропозицій.

Україні теж притаманні проблеми з безробіттям, яке, на нашу думку, набуло масштабності у зв'язку з переходом на ринкову економічну систему господарювання. Більшість науковців вважають, що переважає в Україні саме циклічне та структурне безробіття. «Регресивно-галузеве безробіття в Україні є наслідком занепаду і стагнації стратегічно важливих галузей господарства – наукові дослідження, геологічні вишукування, високотехнологічне виробництво та ін. Депресивно-галузеве безробіття в нашій державі пов'язане з занепадом окремих галузей господарства, які, можливо, вже не будуть відновлені: це деякі галузі видобувної промисловості, виробництво електро-, радіо-, фототоварів, побутової техніки тощо. Головна причина такого занепаду – слабка конкурентоспроможність продукції тих галузей порівняно з імпоротною» [4, с.70-71]. Причиною безробіття «... було звільнення за власним бажанням, що може бути пов'язано з недостатнім рівнем заробітної плати, пошуком кращих умов праці та ін. Найменше безробітних з причин демобілізації з військової строкової служби, тому що їм важко адаптуватися в суспільство та знайти підходящу роботу» [2, с. 22].

Отже, пояснити відмінність українського безробіття можна специфікою його окремих видів:

1) циклічне безробіття, яке пояснюється кризовим станом економіки і ще не набуло розмаху;

2) структурне безробіття гальмується повільністю загальних ринкових перетворень (виняток – реорганізація військово-промислового комплексу);

3) фрикційне безробіття обумовлене, у першу чергу, низькою зарплатою у певних сферах економіки та у державному секторі.

Як свідчать дослідження, останніми роками найвищий рівень безробіття у Європі спостерігається саме в Україні. Державна служба статистики України

констатує, що за період існування нашої держави рівень громадян, які втратили роботу та не були працевлаштованими, становив: найбільше – у 2000 р. з рівнем 12,4%; найменше – у 2007 р. та 2008 р. з рівнем 6,9%.

Постановою КМУ № 546 від 11.06.2018 р. було схвалено «Прогноз економічного і соціального розвитку України на 2019-2021 роки». У документі були визначені основні прогностичні макроекономічні показники економічного і соціального розвитку України, де, наприклад, рівень безробіття (населення віком 15-70 років) мав зменшитися з 8,9% у 2019 р. до 8,3% у 2021 р. Але фактично цей плановий прогностичний показник не було досягнуто, так, у 2019 р. рівень безробіття становив 8,2% з чисельністю безробітних 1487,7 тис. осіб, а у 2020 р. – 9,5% з чисельністю безробітних 1674,2 тис. осіб, а у 2021 р. – 9,9% з чисельністю безробітних 1711,6 тис. осіб (3, с. 380). Варто зазначити, що негативні зміни відбулися і на фоні зменшення чисельності економічно-активного населення – з 17381,8 тис. осіб у 2019 р. до 16666,6 тис. осіб у 2021 р.

Отже, на безробіття в Україні впливає ціна робочої сили, тобто заробітна плата. Саме висока заробітна плата обмежує можливості підприємця у наймі додаткових працівників та скорочує попит на них, а от низький її рівень – надає можливість збільшити кількість робочих місць. Це означає, що сукупний суспільний попит визначає обсяг виробництва, а отже і попит на робочу силу. В Україні саме і спостерігається дисбаланс на ринку праці щодо попиту на робочу силу через значну відмінність цінової позначки на робочу силу. Засобом від безробіття в державі також є і підвищення державних витрат та намагання знизити податки, що спроможне призвести до збільшення сукупного попиту, а це, у свою чергу, до збільшення попиту на робочу силу.

Адміністрації приватних підприємств раніше та особливо на даний час широко використовують надання відпусток (як правило неоплачувани), не повний робочий день та скорочений робочий тиждень, тимчасове призупинення виробництва або перенесення його в інший регіон. Ці дії приватних підприємств сприяють формальним обсягам зайнятості на фоні зниження рівня ресурсного забезпечення працівників та відтворення робочої сили. Особливістю

такої ситуації є ще те, що переважно працівники з високим рівнем освіти та кваліфікаційним рівнем перебувають у стані такого виду безробіття, який має назву – приховане безробіття. Зберігати низької кваліфікації робочу силу підприємства не бажають, а от високої кваліфікації працівники будуть потрібними за умов можливої технічної та технологічної реорганізації виробництва.

Не менш важливим напрямом в Україні щодо часткового вирішення проблем, які пов'язані зі збільшенням рівня безробіття, є орієнтація незайнятого населення до самозайнятості, а також залучення до малого бізнесу – підприємницької діяльності. Термін «самозайняті» в наших умовах стосується, у першу чергу, тих, хто є зайнятим в особистому підсобному господарстві з метою виробництва продукції сільсько-господарського призначення для власного споживання, продажу або обміну. Крім того, особи, які залучають членів своїх сімей на безоплатній основі до виконання певних видів робіт, займають проміжну позицію – це щось середнє між індивідуально зайнятими та підприємцями. Маємо усі підстави невеликі родинні підприємства зарахувати до так званих «об'єднаних груп самозайнятих осіб», а це, у свою чергу, дозволяє виділити «самозайнятість» як вид підприємницької діяльності без потреби у регулярному, або постійному, або періодичному залучення працівників або членів сім'ї або родини.

В економічній системі України сегмент самозайнятості охоплює зареєстрованих офіційно індивідів, значну частину неформального сектора економіки та частину «тіньового сектору економіки». Самозайняті є можливим та потенційним резервом поповнення неформального сектора, оскільки через відсутність обов'язковості та певні складності з реєстрацією деяких видів діяльності певна їх частина не реєструється. Крім того, лєвова частка «прихованих безробітних» теж здійснює незареєстровану трудову діяльність. Зміна економічної ситуації, яка відбувається через військові дії, змусить цю частину економічно активного населення країни вийти на загальнонаціональний ринок праці у якості безробітних.

Для поліпшення ситуації на ринку праці України, який має безпосередній вплив і на регіональні ринки праці, необхідно діяти у двох напрямках – превентивному та реінтеграційному (рис. 1). Подальше дослідження цього питання дозволило встановити:

1) в Україні пріоритетним напрямом боротьби з безробіттям має бути впровадження превентивних заходів із боку попиту та пропозиції, оскільки ці заходи направлені на скорочення припливу у довготривале безробіття. До основних превентивних заходів можна віднести:

- заходи у сфері різниці політик держави (бюджетній, грошово-кредитній, інвестиційній, промисловій, податковій), які б сприяли майбутньому економічному розвитку, активізації приватного бізнесу та зростанню попиту на працю;

- заходи для забезпечення адекватного балансу між регулюванням гнучкості у бізнесі та забезпеченням зайнятості й доходів для працівників;

- активні заходи на відновлення економічного розвитку та попиту на працю у сільській місцевості та на депресивних територіях;

- стимулюючі заходи територіальної мобільності населення;

- освітні заходи щодо професійної підготовки для скорочення дисбалансу на ринку праці у професійно-кваліфікаційному аспекті;

- заходи на ранньому етапі безробіття щодо сприяння зайнятості вразливих верств населення;

2) разом з тим важливим напрямом є і реалізація реінтеграційних заходів активної політики ринку праці, які безпосередньо спрямовані на скорочення наявної кількості безробітних. Комплексна реалізація цих заходів сприятиме не тільки вирішенню проблем, які пов'язані з безробіттям, але й прискорить структурні зрушення у сфері зайнятості та сприятимуть збалансованому розвитку ринку праці.

Рис. 1. Класифікація заходів щодо регулювання безробіття

Джерело: сформовано авторами.

Отже, стан та розвиток ринку праці в Україні, ступінь та методи його регулювання характеризуються різними за характером і ступенем впливу чинниками, а саме: макроекономічною політикою, історичними особливостями соціально-економічного розвитку та його сучасним рівнем, політичною культурою суспільства, глобальними тенденціями щодо безробіття. Крім того, ефективне функціонування ринку праці вимагає особливих заходів, які б були спрямованими на створення таких умов, які сприяли мінімізації негативного впливу кризових явищ на економічну активність населення, підтримку зайнятості населення, запобіганню масовим звільненням працівників, зростанню рівня безробіття тощо шляхом використання обґрунтованих соціальних та економічних, а також правових методів його

регулювання. Щодо прогнозування ситуації із станом безробіття в Україні у майбутньому, то варто до уваги брати фактори, які спричинятимуть як зменшення, так і зростання його рівня. Так, до факторів зростання можна віднести: необхідність подальшої структурної перебудови економіки; недостатність інвестицій для створення нових робочих місць, а особливо в умовах сьогодення для внутрішньо переміщених осіб; підвищення гарантованого рівня мінімальної заробітної плати тощо. Це матиме економічні та соціальні наслідки, серед яких найвагомішими будуть такі: скорочення обсягів виробництва ВВП; податкове зниження надходжень до державного бюджету; зростання витрат на виплати соціальної підтримки безробітним; знецінення освітнього ефекту; посилення напруженості у соціальній сфері; зниження трудової активності тощо.

Для об'єктивної оцінки ситуації з управління безробіттям у Житомирській області маємо виконати діагностику її соціально-економічного стану. Аналізуючи соціально-економічну характеристику області встановлено, що:

1) завдяки зручному географічному положенню та наявності розгалуженої мережі шляхів сполучення область має гарний зв'язок з іншими регіонами України та з країнами Східної і Центральної Європи;

2) райони Житомирщини мають індивідуальні особливості економічного і соціального розвитку, який, у першу чергу, обумовлений, рівнем якості забезпечення людським капіталом;

3) демографічна ситуація має явну характерну рису, яка притаманна і Україні в цілому, це – подальше поглиблення процесу депопуляції на фоні погіршення якісних характеристик населення. Крім того, від'ємний природній приріст став причиною високого рівня старіння населення області, а демографічне навантаження у віці 14-59 років має значні територіальні відмінності. Разом з тим, успішна реалізація реформи децентралізації відкриває перспективи зниження міграційної активності населення з сільських територій у міста, а це, у свою чергу, сприятиме прискоренню місцевого розвитку та підвищенню якості життя в ОТГ;

4) зниження якісних показників населення області обумовлені впливом міграційних процесів, які, у свою чергу, спричинені через низький рівень доходів, прагнення щодо підвищення соціального статусу, відсутністю вакансій та вільних робочих місць з належними умовами праці та її оплатою в місцях проживання, професійне зростання;

5) середньомісячна і реальна заробітна плати упродовж 2010-2021 рр. має тенденцію до зростання, але за розмірами значно відрізняється як у територіальному розрізі, так і у розрізі видів діяльності;

Гострою в Житомирській області постає проблема безробіття, яка потребує негайного вирішення (Табл. 1). Рівні безробіття за період дослідження з 2010 р. по 2016 р. зростають з 9,8% до 11,2%, потім до 2019 р. відбувається його зменшення до 9,2%, у наступні 2 роки знову досягає рівня 2016 р. – 11,2%. Крім того, дані свідчать про те, що величини, які характеризують рівень участі населення у робочій силі та рівень його зайнятості по області є позитивно відмінними тільки до 2020 р. від аналогічних значень по Україні, а потім ситуація змінюється на протилежну – стають меншими. Негативна динаміка невідповідності спостерігається і щодо рівня середньомісячної заробітної плати на 1 штатного працівника, де з року у рік її розмір в області був у середньому меншим майже на 20% від розміру середньомісячної заробітної плати на 1 штатного працівника по Україні.

Отже, структурні зрушення в економіці Житомирської області зумовили розбалансованість ринку праці, що пояснюється слабкою загальною державною політикою з управління процесами вивільнення та перерозподілу робочої сили, а також відсутністю достатнього рівня місцевого фінансування для нівелювання негативних наслідків регіональних економічних структурних зрушень. Тому, для області першочерговими заходами задля стабілізації ринку праці мають стати такі:

1) реорганізація структури зайнятості (на даний час структура зайнятості не має раціонального вираження, через що загальний рівень зайнятості є невисоким та значне зменшення зайнятості серед осіб до 30 років);

**Таблиця 1. Робоча сила, зайнятість, безробіття та оплата праці
в Україні та в Житомирській області за 2010-2021 рр.**

Показник	Рік							
	2010	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
<i>У віці 15-70 років у середньому за рік, тис. осіб, в т. ч.:</i>								
– робоча сила (РС) по Україні;	22051,6	18097,9	17955,1	17854,4	17939,5	18066,0	17589,5	17321,6
– робоча сила (РС) по області;	621,1	571,2	571,3	572,6	576,5	576,7	549,4	540,4
– кількість зайнятих по Україні;	22266,0	16433,2	16276,9	16156,4	16360,9	16578,3	15915,3	15610,0
– кількість зайнятих по області;	560,3	506,6	507,6	510,6	516,7	521,2	489,3	479,7
– кількість неформально зайнятих по Україні;	-	4303,3	3961,2	3695,6	3541,3	3460,4	3237,8	3018,4
– кількість неформально зайнятих по області;	-	123,7	129,1	132,1	132,2	115,5	104,1	93,1
– кількість безробітних по Україні;	1785,6	1654,7	1678,2	1698,0	1578,6	1487,7	1674,2	1711,6
– кількість безробітних по області.	60,8	64,6	63,7	62,0	59,8	55,5	60,1	60,7
<i>У віці 15-70 років у середньому за рік, відсотків, в т. ч.:</i>								
– рівень участі у РС по Україні;	63,7	62,4	62,2	62,0	62,6	63,4	62,1	61,8
– рівень участі у РС по області;	65,9	62,5	63,0	63,3	64,2	64,7	62,1	61,7
– рівень зайнятих по Україні;	58,5	56,7	56,3	56,1	57,1	58,2	56,2	55,7
– рівень зайнятих по області;	59,5	55,5	55,9	56,4	57,5	58,5	55,3	54,8
– рівень безробіття по Україні;	8,1	9,1	9,3	9,5	8,8	8,2	9,5	9,9
– рівень безробіття по області;	9,8	11,3	11,2	10,8	10,4	9,6	10,9	11,2
<i>На одного штатного працівника, грн., в т. ч.:</i>								
– середньомісячна заробітна плата по Україні;	2239	4195	5183	7104	8865	10497	11591	14014
– середньомісячна заробітна плата по області;	1785	3271	4000	5836	7372	8528	9571	11625

Джерело: сформовано авторами за [3].

2) реалізація активної та збалансованої політики зайнятості (основна спрямованість політики – підвищення рівня зайнятості, забезпечення відповідності структури попиту та пропозиції; збільшення мобільності – через науково-обґрунтовану розробку та реалізацію дієвих механізмів з вирішення цих завдань);

3) стимулювання роботодавців через впровадження системи пільгового

оподаткування, які працевлаштовують молодь;

4) запровадження прогресивних технологій з метою забезпечення підвищення якості праці та створення додаткових робочих місць;

5) організація стажування незайнятих на підприємствах, які мають вакантні місця роботи;

6) надання випускникам курсів перекваліфікації фінансової підтримки (субсидій);

7) відшкодування сплачених страхових внесків роботодавцям за умов, що безробітні робітники працевлаштувалися;

8) моніторингове дослідження ринку праці з метою виявлення оптимальної кількості для здійснення навчання та підвищення якості надання освітніх послуг;

9) розширений розвиток «нової професійної технічної освіти», яка б відповідала реаліям сьогодення;

10) оперативне оновлення бази даних вакансій та забезпечення вільного та повного доступу до неї;

11) стимулювання самостійного пошуку вакансій для осіб працездатного віку;

12) стимулювання роботодавців стосовно інформування про конкурентоспроможні робочі місця через розробку механізму підтримки цього специфічного напрямку діяльності у роботодавців;

13) налагодження координації роботи та посилення взаємодії між державними та приватними службами зайнятості.

На нашу думку, реалізація перерахованих вище заходів, які б урахували методи боротьби та досвід провідних держав світу у цих напрямках, сприятимуть зменшенню впливу наслідків як військової так і економічної кризи на рівень безробіття, а також дозволять сформувати нові умови для розвитку робочої сили Житомирщини.

Дослідимо сильні та слабкі сторони Житомирщини, а також її можливості та загрози щодо загального соціально-економічного розвитку до 2027 р. у

контексті впливу на процеси, які пов'язані з безробіттям (Табл. 2).

**Таблиця 2. SWOT-аналіз
соціально-економічного розвитку Житомирської області
в контексті впливу на стан безробіття**

Сильні сторони	Слабкі сторони
<p>1. Наявність транспортного сполучення, близькість до м. Київ – дозволяє використовувати транзитний рух для перевезення товарів і надання послуг, співпрацювати з регіонами-сусідами, збільшувати місцевий збут продукції та надавати послуги.</p> <p>2. Наявність достатнього мінерально-сировинного потенціалу.</p> <p>3. Сприятливий клімат як для проживання, так і для господарської діяльності.</p> <p>4. Наявність ґрунтів високої природної родючості та розгалужена мережа водотоків.</p> <p>5. Значні лісові масиви та цінні за своїми характеристиками породи деревини.</p> <p>6. Багатогалузеве сільськогосподарське звичайне та органічне виробництво, наявність конкурентоспроможних сільськогосподарських товаровиробників.</p> <p>7. Розвинені галузі промислового виробництва.</p> <p>8. Значна кількість об'єктів природно-заповідного фонду та пам'яток історії.</p> <p>9. Для залучення інвестицій наявність потенційних об'єктів та вільних земельних ділянок, позитивна практика взаємодії з іноземними інвесторами.</p> <p>10. Розвиток та ефективність експорт-орієнтованих підприємств.</p> <p>11. Наявність підготовки кваліфікованих робітничих кадрів навчальними закладами професійно-технічної освіти для потреб галузей економіки області.</p> <p>12. Достатня науково-дослідна база для сільськогосподарських досліджень; наявність ЗВО I-IV рівнів акредитації для забезпечення підготовки різних спеціалістів для різних галузей.</p> <p>13. Створені комфортні умови для ведення бізнесу.</p> <p>14. Успішна реалізація реформи децентралізації влад, яка дозволила сформувати фінансово спроможні територіальні громади в області.</p> <p>15. Наявність можливості щодо реалізації механізмів соціального партнерства та партнерства з бізнесом.</p> <p>16. Соціально-суспільна стабільність та громадянська активність.</p>	<p>1. Значне сировинне виробництво і недостатній рівень доданої вальної вартості в регіоні.</p> <p>2. Реєстрація значної частини підприємств поза межами регіону, а тому центри прийняття рішень управління і концентрація прибутку як можливий фінансовий ресурс зосереджені за її межами.</p> <p>3. Низький рівень запровадження інновацій у виробничій сфері.</p> <p>4. У розрізі адміністративно-територіальних одиниць наявна стійка тенденція нерівномірності локалізації інвестицій.</p> <p>5. Наявність процесів ерозії ґрунтів.</p> <p>6. В сільській місцевості низька якість місцевих доріг, поганий благоустрій в більшості населених пунктів територіальних громад.</p> <p>7. Недостатній розвиток у сільській місцевості соціальної та комунальної інфраструктури та обмеженість коштів місцевих бюджетів для цієї мети.</p> <p>8. Диспропорція у територіальному розвитку громад.</p> <p>9. Демографічна негативна ситуація, кількісне скорочення трудових ресурсів та погіршення вікової структури населення.</p> <p>10. Відтік молоді з метою отримання освіти та працевлаштування як за межі області, так і межі країни.</p> <p>11. Недостатня активність щодо реалізації проектів регіонального розвитку окремих територіальних громад (зокрема отримання фінансування з держбюджету).</p> <p>12. Майже відсутній бізнес-інтерес щодо співфінансування проектів регіонального розвитку, які передбачають розвиток територій та людського капіталу.</p> <p>13. Проблема переробки та утилізації твердих побутових відходів.</p> <p>14. Наявність у сільськогосподарському виробництві агрохолдингів з реєстрацією в інших регіонах, які не здійснюють інвестувань в розвиток територіальних громад, де безпосередньо здійснюють свою діяльність.</p> <p>15. Невикористані можливості в ефективному управлінні майновими ресурсами державної та комунальної форми власності для розвитку бізнесу.</p>

Продовження таблиці 2.

Можливості	Загрози
<p>1. Можливості, які пов'язані з загальним зростанням економіки України.</p> <p>2. Можливості, які обумовлені законодавчими удосконаленнями, з питань регіонального розвитку.</p> <p>3. Можливості, що можуть бути пов'язані з реалізацією цільових державних програм, за умов додаткового державного фінансування у розвиток регіонів.</p> <p>4. Можливості щодо поліпшення якості доріг державного значення, які проходять через територію області, що можуть бути фактор стимулювання розвитку логістичної галузі.</p> <p>5. Можливості розширення співпраці (внутрішньої та зовнішньої).</p>	<p>1. Посилення військової агресії з боку Російської федерації та значне руйнування інфраструктури країни.</p> <p>2. Зниження темпів різних видів підтримки з боку країн, які її надавали або зобов'язувалися це робити.</p> <p>3. Нестабільність у зовнішньому та внутрішньому економічному середовищі регіону та країни.</p> <p>4. Висока вартість банківських кредитних ресурсів.</p> <p>5. Відтік іноземних капіталів.</p> <p>6. Зменшення квот іноземними країнами на експорт, запровадження демпінгових мит.</p> <p>7. Посилення диспропорцій розвитку регіонів за рахунок інвестицій.</p>
<p>6. Можливості у зв'язку з позитивною динамікою попиту на різних ринках на сільськогосподарську продукцію, а особливо на органічну та стабільних трендів (наприклад, «чисті продукти харчування», «здорове харчування» тощо).</p> <p>7. Можливості через зростання попиту щодо «локальних» мандрівок через інтерес до національних місцевих пам'яток історії, традицій і звичаїв.</p> <p>8. Можливості через проведення інвестиційних форумів на рівні держави.</p> <p>9. Можливості експортування продукції та товарів за рахунок збільшення квот у країни ЄС на основі Угоди про Асоціацію між Україною і ЄС.</p>	<p>8. Інфляційні процеси та девальвація гривні.</p> <p>9. Зростання тарифів на енергоносії для секторів економіки і для населення.</p> <p>10. Значний відтік трудових ресурсів за кордон.</p> <p>11. Відсутність законодавчого урегулювання щодо участі підприємств, які зареєстровані поза територіями здійснення діяльності, у розвитку сільських територій, де здійснюється господарська діяльність.</p> <p>12. Виникнення форс-мажорних обставин та непередбачуваних ситуацій.</p>

Джерело: сформовано авторами.

Таким чином, усе вищевикладене дозволяє спрогнозувати «сценарії соціально-економічного розвитку Житомирської області» на найближчі 5 років у контексті впливу на стан безробіття та ринок праці в цілому. Ці сценарії можуть стати можливими варіантами загального та комплексного розвитку області, які передбачають розвиток процесів і подій від теперішнього стану до майбутнього, та базуються на економічному балансі розвитку та розвитку соціальної сфери, а також їх впливу на розвиток території і якість життя населення.

Розробка «сценаріїв соціально-економічного розвитку Житомирської області» передбачає врахування 2 груп факторів:

1) зовнішніх, які пов'язані з таким: геополітикою та загальною державною політикою; економічною і технологічною ситуаціями, що зазнають постійних змін; розвитком попиту на різних ринках;

2) внутрішніх, які пов'язані з таким: економічним і соціальним потенціалами області; тенденціями розвитку відповідних сфер економіки області; зростанням ролі територіальних громад та людського капіталу.

Передбачають сценарії розвитку шляхи можливого розвитку регіону у тому випадку, коли будуть домінувати ті чи інші фактори та будуть ураховані впливи ефектів чи негативних наслідків від них. Враховуючи реалії сьогодення та поєднання внутрішніх і зовнішніх умов й факторів, можна виділити «сценарії соціально-економічного розвитку Житомирської області», які є найбільш вірогідні:

1) базовий. Цей сценарій найбільш вірогідний, оскільки урахує те, що внутрішні фактори будуть мати перевагу, а завдяки цьому негативні зовнішні чинники можна буде нейтралізувати;

2) песимістичний. Цей сценарій можливий тоді, коли ризики від зовнішніх чинників будуть мати суттєву перевагу.

У Таблиці 3 нами запропоновано базовий та песимістичний сценарії розвитку області у контексті впливу на стан безробіття.

Залишається визначитися з прогностичними величинами деяких індикаторів, які так чи інакше мають відношення до безробіття (Табл. 4). Отже, безробіття як соціально-економічне явище має тісний зв'язок з такими напрямками соціально-економічного розвитку регіону як подолання бідності, інвестиційно-інноваційний розвиток економіки, розвиток трудового потенціалу, розвиток малого та середнього бізнесу, забезпечення балансу на ринку праці щодо попиту та пропозиції, зростання ефективності роботи державних центрів зайнятості, підвищення ефективності роботи органів виконавчої влади та місцевого самоврядування та інші напрями.

**Таблиця 3. Сценарії соціально-економічного розвитку
Житомирської області у контексті впливу на стан безробіття**

Базовий передбачас:	Песимістичний передбачас:
<p>1) розширення взаємодії підприємств та розвиток технологічної інфраструктури (індустріальних парків);</p> <p>2) переорієнтацію на поглиблену або повну переробку сировинних ресурсів;</p> <p>3) підвищення конкурентоздатності бізнесу (у першу чергу малого і середнього) за рахунок інтенсивного інноваційно-інвестиційного розвитку;</p> <p>4) підвищення конкурентоздатності сільськогосподарського виробництва на органічних засадах;</p> <p>5) вихід на нові ринки збуту та орієнтир на імпортозаміщення;</p> <p>6) динаміку позитиву щодо розвитку економіки в цілому, а також її окремих галузей та видів економічної діяльності;</p> <p>7) розширення кола інвесторів та бізнес-партнерів;</p> <p>8) зростання інвестиційних надходжень у розвиток регіону;</p> <p>9) реалізацію довгострокових інвестиційних проектів, які орієнтовані на забезпечення нового за критеріями якості рівня виробництва та секторів соціальної інфраструктури територіальних громад;</p> <p>10) зустрічну ініціативу територіальних громад як центрів інвестиційної активності, а також забезпечення безпечного життєвого простору;</p> <p>11) збільшення валової доданої вартості;</p> <p>12) залучення інвестицій під «переваги територій» територіальних громад;</p> <p>13) розвиток туризму, зокрема сільських територій як основи збереження культурної та історичної спадщини, а також традицій та особливостей регіону;</p> <p>14) поліпшення на сільських територіях та її удосконалення в містах дорожньої інфраструктури;</p> <p>15) доступність послуг соціальної сфери та збалансований розвиток соціальної сфери територіальних громад;</p> <p>16) стійкий розвиток територіальних громад та зростання їх спроможності;</p> <p>17) динаміку позитивну бюджетного фінансування у розвиток територій;</p> <p>18) активність бізнесу щодо розвитку інфраструктури територіальних громад шляхом співфінансування;</p> <p>19) зростання частки населення з високими доходами та доходів населення у цілому;</p> <p>20) зростання купівельної спроможності та попиту населення;</p> <p>21) відповідно до потреб регіонального ринку підготовка трудових ресурсів;</p> <p>22) поліпшення якості освітніх послуг, послуг культури та охорони здоров'я;</p> <p>23) розвиток людського потенціалу і його нагромадження, підвищення якості життя;</p> <p>24) підвищення рівня екологічної безпеки та мінімізацію техногенного впливу на розвиток територій.</p>	<p>1) нестабільності соціально-економічної ситуації у державі та залежності від зовнішніх шоків внаслідок глобальних криз;</p> <p>2) збереження негативних тенденцій;</p> <p>3) повну або часткову відсутність суттєвих змін у розвитку області, або мінімальну динаміку розвитку;</p> <p>4) недостатню диверсифікацію економіки;</p> <p>5) низький рівень доданої вартості;</p> <p>6) низький рівень інноваційно-інвестиційної діяльності;</p> <p>7) уповільнення або навіть значне падіння темпів зростання виробництва в окремих галузях та підгалузях промисловості і сільського господарства;</p> <p>8) призупинення розвитку окремих інноваційних виробництв у промисловості і сільському господарстві та розпочатих великих інвестиційних проектів;</p> <p>9) традиційні ринки збуту;</p> <p>10) зростання обсягів імпорту та від'ємне сальдо зовнішньої торгівлі;</p> <p>11) відсутність позитивних змін щодо інвестування економіки або зниження інвестиційної активності;</p> <p>12) реалізацію інвестиційних проектів з незначним терміном окупності та мінімальними вкладеннями;</p> <p>13) «замороження» реінвестування бізнесу у власний розвиток;</p> <p>14) втрата позицій щодо конкурентоздатності;</p> <p>15) можливе виникнення депресивних територій;</p> <p>16) обмеженість бюджетного фінансування для розвитку територіальних громад;</p> <p>17) недостатній розвиток інфраструктури;</p> <p>18) відсутність або зменшення внутрішніх можливостей щодо фінансування у розвиток соціальної сфери;</p> <p>19) уповільнення темпів росту доходів населення або їх невисокий рівень;</p> <p>20) посилення тенденцій старіння населення та негативне сальдо росту населення;</p> <p>21) зростання внутрішньої та зовнішньої трудової міграції;</p> <p>22) погіршення якості трудових ресурсів та зменшення пропозиції на кваліфіковану робочу силу;</p> <p>23) концентрація зусиль на вирішенні короткострокових проблем;</p> <p>24) загострення проблем територіальних громад;</p> <p>25) негативна екологічна напруга;</p> <p>26) недостатні та незначні затрати, зокрема з бюджетів, на розвиток людського капіталу;</p> <p>27) зниження конкурентоздатності як регіону, так і окремих його територій, людського капіталу та якості життя.</p>

Джерело: сформовано авторами.

Таблиця 4. Індикатори, які будуть визначати стан безробіття

	Одиниця виміру	Роки			
		2018 ¹	2021 ¹	2023 ²	2027 ²
Рівень безробіття за методологією Міжнародної організації праці	відсотків	10,4	11,2	8,9	7,8
Найвищий дохід у розрахунку на одну особу	грн.	52136	76106	136330	280300
Обсяг прямих іноземних інвестицій (на 1 особу)	дол. США	193,6	207,9	255	332
Кількість малих підприємств (на 10 тис. наявного населення)	одиниць	53	55	58	61
Кількість середніх підприємств (на 10 тис. наявного населення)	одиниць	3	5	8	11
Середньомісячна номінальна заробітна плата штатних працівників	грн.	7372	11625	15350	26500
Загальний коефіцієнт вибуття сільського населення (на 1000 наявного сільського населення)	проміле	188,4	189,3	185,0	175,0
Рівень смертності на 1000 населення	проміле	16,5	19,9	16,7	16,7
Демографічне навантаження на 1000 осіб постійного населення міської місцевості віком 16-59 років	проміле	639	659	669	690
Демографічне навантаження на 1000 осіб постійного населення сільської місцевості віком 16-59 років	проміле	740	741	750	760

Джерело: ¹ – [34]; ² – сформовано авторами.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі.

Підсумовуючи результати нашого дослідження можемо зробити такі висновки:

1) сутність управління безробіття у загальному вигляді має ґрунтуватися на системі пропозицій, які б сприяли збалансованості ситуації на ринку праці;

2) досвід країн світу, яким вдається ефективно управляти безробіттям, дозволяє сформувавши систему заходів, які, за умов комплексної реалізації, сприятимуть подоланню безробіття. Аналіз цих заходів дозволяє констатувати, що найважливіші зрушення, які сприятимуть зниженню рівня безробіття, мають бути здійснені як у економічній, так і у законодавчій політиці держави;

3) для поліпшення ситуації на ринку праці України, який має безпосередній вплив і на регіональні ринки праці держави, необхідно діяти у двох напрямках – превентивному та реінтеграційному. Щодо Житомирської області, то це мають бути, у першу чергу, такі заходи, які б ураховували методи боротьби та досвід провідних держав світу з метою зменшення впливу наслідків як військової так і економічної кризи на рівень безробіття, а також

дозволять сформувати нові умови для розвитку робочої сили Житомирщини;

4) дослідження сильних та слабких сторін Житомирщини, а також її можливостей та загроз щодо загального соціально-економічного розвитку до 2027 р. у контексті впливу на стан безробіття дозволили спрогнозувати можливі «сценарії соціально-економічного розвитку Житомирської області» на найближчі 5 років. Враховуючи реалії сьогодення та поєднання внутрішніх і зовнішніх умов й факторів можна виділити «сценарії соціально-економічного розвитку Житомирської області», які є найбільш вірогідні: базовий (найбільш вірогідний, оскільки ураховує те, що внутрішні фактори будуть мати перевагу, а завдяки цьому негативні зовнішні чинники можна буде нейтралізувати) та песимістичний (можливий тоді, коли ризики від зовнішніх чинників будуть мати суттєву перевагу).

Отже, щоб мати змогу впливати на безробіття необхідно здійснювати наукові пошуки щодо створення ефективних механізмів управління та прогнозування рівня безробіття. Крім того, є необхідність дослідження проблем, які пов'язані з правовим регулювання забезпеченості трудової зайнятості.

Література

1. Васильченко В. С. Державне регулювання зайнятості: навчальний посібник. К.: КНЕУ, 2005. 252 с.
2. Вікторія Кифяк, Оксана Дмитрієва, Катерина Сироїжко. Безробіття в Україні та шляхи його подолання. https://www.researchgate.net/publication/339025023_BEZROBITTA_V_UKRAINI_TA_SLANI_JOGO_PODOLANNA
3. Державна служба статистики України. Статистичний щорічник Житомирщини за 2021 р. Статистичний збірник за редакцією Г. Пашинської. Головне управління статистики у Житомирській області. 2022 р. 458 с.
4. Дудка Т. В., Ващишина Ю. О., Голік О. М. Безробіття як одна з основних соціально-економічних проблем України. *Науково-технічний збірник*

«Вісник національного транспортного університету». Серія «Економічні науки». Випуск 3 (36). 2016. С. 66-74.

5. Жиглей І. В. Напрями соціальної діяльності суб'єктів господарювання та облікове забезпечення системи соціального захисту працюючих громадян. *Вісник ЖДТУ*. № 1(47). 2017. С. 1-8.

6. Майсюра О. М. Безробіття та наслідки його впливу на економіку України. *Економіка та держава*. 2010. № 8. С. 60-62. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecde_2010_8_19

7. Полуяктова О. В. Проблеми безробіття в Україні. *Економіка і суспільство*. 2016. № 2. С. 31-35.

8. Попов С. В. Безробіття, його сутність та історія боротьби з цим явищем. *Форум права*. 2008. № 1. С. 353-357. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2008-1/08pvczsj.pdf>

References

1. Vasylychenko, V.S. (2005), *Derzhavne rehuliuвання zajniatosti [State regulation of employment]*, KNEU, Kyiv, Ukraine.

2. Kyfiak, V. Dmytriieva, O. and Syroizhko, K. (2019), “Unemployment in Ukraine and ways to overcome it”, available at: https://www.researchgate.net/publication/339025023_BEZROBITTA_V_UKRAINI_TA_SLAHI_JOGO_PODOLANNA (Accessed 30 Nov 2022).

3. Pashyn'ska, H. (2022), *Statystychnyj schorichnyk Zhytomyrs'koi oblasti za 2019 rik [Statistical Yearbook of Zhytomyr region for 2021]*, Holovne upravlinnia statystyky v Zhytomyrs'kij oblasti, Zhytomyr, Ukraine.

4. Dudka, T.V. Vaschyshyna, Yu.O. and Holik, O.M. (2016), “Unemployment as one of the main socio-economic problems of Ukraine”, *Seriia «Ekonomiczni nauky»*, vol. 3 (36), pp. 66-74.

5. Zhyhlej, I.V. (2017), “Directions of social activity of economic entities and accounting support of the system of social protection of working citizens”, *Visnyk*

ZhDTU, vol. 1 (47), pp. 1-8.

6. Majsiura, O.M. (2016), “Unemployment and the consequences of its influence on the economy of Ukraine”, *Ekonomika ta derzhava*, vol. 8, pp. 60-62 available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecde_2010_8_19 (Accessed 30 Nov 2022).

7. Poluiaktova, O.V. (2016), “Problems of unemployment in Ukraine”, *Ekonomika i suspil'stvo*, vol. 2, pp. 31-35.

8. Popov, S.V. (2008), “Unemployment, its essence and history of struggle with this phenomenon”, *Forum prava*, vol. 1, pp. 353-357, available at: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2008-1/08pcvzsj.pdf> (Accessed 30 Nov 2022).

Стаття надійшла до редакції 06.12.2022 р.